

Spauda ir informacija

Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
PRANEŠIMAS SPAUDAI Nr. 204/21
2021 m. lapkričio 16 d., Liuksemburgas

Sprendimas sujungtose bylose C-748/19–C-754/19
Baudžiamosios bylos prieš WB ir kt.

Pagal Sąjungos teisę draudžiama Lenkijoje galiojanti tvarka, pagal kurią teisingumo ministras, kuris tuo pat metu yra generalinis prokuroras, gali deleguoti teisėjus į aukštesnės instancijos baudžiamųjų bylų teismus ir bet kada nemotyvuotai atšaukti šį delegavimą

Teisėjų nepriklausomumo reikalavimas iš esmės reiškia, kad tokio delegavimo taisyklės turi užtikrinti reikalaujamas garantijas, kad būtų išvengta bet kokio pavojaus, kad tas delegavimas bus naudojamas kaip politinės teismo sprendimų turinio kontrolės priemonė, visų pirma baudžiamosios teisės srityje

Sąd Okręgowy w Warszawie (Varšuvos apygardos teismas, Lenkija) jo nagrinėjamosiose septyniuose baudžiamosiose bylose kilo abejonių dėl šias bylas turinčių nagrinėti teisėjų kolegijų sudėties atitikties Sąjungos teisei, atsižvelgiant į tai, kad šių kolegijų sudėtyje yra teisingumo ministro sprendimu, priimtu pagal Bendrosios kompetencijos teismų santvarkos įstatymą¹, deleguotas teisėjas.

Šio teismo teigimu, pagal Lenkijos teisėjų delegavimo taisyklės teisingumo ministras gali deleguoti teisėją į aukštesnės instancijos baudžiamųjų bylų teismą pagal kriterijus, kurių oficialiai negalima sužinoti, o teisminė kontrolė sprendimui dėl delegavimo negali būti taikoma. Be to, teisingumo ministras gali bet kada atšaukti šį delegavimą, tokiam atšaukimui netaikomi iš anksto teisės aktuose nustatyti kriterijai ir jis neturi būti motyvuotas.

Tokiomis aplinkybėmis prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą dėl nurodytų taisyklių atitikties ESS 19 straipsnio 1 dalies antrai pastraipai², siekdamas išsiaiškinti, ar šiomis taisyklėmis pažeidžiama baudžiamajame procese taikytina nekaltumo prezumpcija, kylanti visų pirma iš Direktyvos 2016/343³.

Teisingumo Teismo (didžioji kolegija) sprendime konstatuota, kad pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą, siejamą su ESS 2 straipsniu, ir Direktyvą 2016/343⁴ draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias valstybės narės teisingumo ministras, remdamasis viešai nepaskelbtais kriterijais, gali, pirma, terminuotai arba neterminuotai deleguoti teisėją į aukštesnės instancijos baudžiamųjų bylų teismą ir, antra, bet kada nemotyvuotu sprendimu atšaukti šį delegavimą, neatsižvelgiant į tai, ar tas delegavimas yra terminuotas, ar ne.

Teisingumo Teismo vertinimas

Pirmiausia Teisingumo Teismas konstatavo, kad Lenkijos bendrosios kompetencijos teismai, tarp jų Varšuvos apygardos teismas, priskiriami prie Lenkijos teisių gynimo priemonių „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“ sistemos, kaip tai suprantama pagal ESS 19 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą. Tam, kad tokie teismai galėtų užtikrinti veiksmingą teisminę gynybą, kaip reikalaujama

¹ Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos (*Dz. U.*, 2019, 52 pozicija) 2001 m. liepos 27 d. *Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych* (Bendrosios kompetencijos teismų santvarkos įstatymas).

² Pagal šią nuostatą „[v]alstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“.

³ 2016 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/343 dėl tam tikrų nekaltumo prezumpcijos ir teisės dalyvauti nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme aspektų užtikrinimo (OL L 65, 2016, p. 1).

⁴ Direktyvos 2016/343 6 straipsnio 1 ir 2 dalys.

pagal šią nuostatą, itin svarbu, kad jie išliktų nepriklausomi. Šio nepriklausomumo reikalavimo laikymasis, be kita ko, reiškia, kad teisėjų delegavimo taisyklės turi užtikrinti reikalaujamas garantijas, kad būtų išvengta bet kokio pavojaus, kad toks delegavimas bus naudojamas kaip politinės teismo sprendimų turinio kontrolės priemonė.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pabrėžė, jog nors tai, kad teisingumo ministras gali deleguoti teisėjus tik gavęs jų sutikimą, yra svarbi procedūrinė garantija, vis dėlto yra kelios aplinkybės, kuriomis, kaip prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, šis ministras gali daryti įtaką tokiems teisėjams ir gali kilti abejonių dėl jų nepriklausomumo. Analizuodamas šias įvairias aplinkybes Teisingumo Teismas visų pirma nurodė, kad, siekiant išvengti savivalės ir galimybių manipuliuoti, sprendimas dėl teisėjo delegavimo ir sprendimas dėl šio delegavimo atšaukimo turi būti priimti remiantis iš anksto žinomais kriterijais ir tinkamai motyvuoti. Be to, teisėjo delegavimo atšaukimas be jo sutikimo gali sukelti šiam teisėjui panašių padarinių kaip drausminė nuobauda, todėl tokią priemonę turi būti įmanoma ginčyti teisme laikantis procedūros, visapusiškai garantuojančios teisę į gynybą. Pažymėjęs, kad teisingumo ministras eina ir generalinio prokuroro pareigas, Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad konkrečioje baudžiamojoje byloje šis ministras turi įgaliojimus kontroliuoti tiek bendrosios kompetencijos prokurorą, tiek deleguotuosius teisėjus, o tai gali sukelti teisės subjektams pagrįstų abejonių dėl šių deleguotųjų teisėjų nešališkumo. Galiausiai deleguotieji teisėjai, kurie yra pagrindines bylas nagrinėjančių teisėjų kolegijų sudėtyje, eina ir įgaliotinio bendrosios kompetencijos teismų teisėjų drausmės klausimais pavaduotojų pareigas, o šis įgaliotinis yra subjektas, kuriam pavesta tirti teisėjams iškeltas drausmės bylas. Tai, kad tas pats asmuo vienu metu gali eiti šias abejas pareigas, atsižvelgiant į tai, kad įgaliotinio bendrosios kompetencijos teismų teisėjų drausmės klausimais pavaduotojus taip pat skiria teisingumo ministras, gali sukelti teisės subjektams pagrįstų abejonių dėl to, ar kitiems atitinkamų teisėjų kolegijų nariams nedaro įtakos išorės veiksniai.

Iš šių įvairių aplinkybių (vertinamų kartu) galima daryti išvadą, kad teisingumo ministras turi įgaliojimus pagal nežinomus kriterijus deleguoti teisėjus į aukštesnės instancijos teismus ir nemotyvuotu sprendimu atšaukti jų delegavimą, todėl delegavimo laikotarpiu neužtikrinamas šių teisėjų nepriklausomumas ir kitos garantijos, kurios teisėjui paprastai turėtų būti užtikrintos teisinėje valstybėje, tačiau galutinį vertinimą turi atlikti prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Tokie įgaliojimai negali būti pripažinti suderinamais su pareiga laikytis nepriklausomumo reikalavimo.

Be to, dėl baudžiamajame procese taikytinos nekaltumo prezumpcijos, kurios laikymąsi siekiama užtikrinti Direktyva 2016/343⁵, pažymėtina, kad ši prezumpcija reiškia, jog sprendamas kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės klausimą teismas turi būti nešališkas ir neturėti išankstinės nuomonės. Taigi teisėjų nepriklausomumas ir nešališkumas yra esminės nekaltumo prezumpcijos užtikrinimo sąlygos. Nagrinėjamu atveju atrodo, kad nurodytomis aplinkybėmis gali būti pakenkta teisėjų nepriklausomumui ir nešališkumui, taigi ir nekaltumo prezumpcijai.

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

Nuotraukas iš sprendimo paskelbimo posėdžio galima rasti „[Europe by Satellite](#)“ ☎ (+32) 2 2964106

⁵ Žr. Direktyvos 2016/343 22 konstatuojamąją dalį ir 6 straipsnį.